

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ȚI.

Pe unu anū 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe anū 36 fr., pe șese luni 18 fr., pe trei luni 9 franci.

ANULŪ XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondū 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămit.

Nr. 7.

Joi 10 (22) Ianuaru

1885.

Nou abonamentū

la

„Gazeta Transilvaniei.“

Cu 1 Ianuaru st. v. 1885 s'a început unu nou abonamentū, la care invităm pe onorații amici și sprijinitori ai fōiei nōstre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe trei luni 3 fl.

„ șese „ 6 „

„ unū anū 12 „

Pentru România și străinătate:

pe trei luni 9 franci în aurū

„ șese „ 18 „

„ unū anū 36 „

Din cauza însemnatei scaderi a cursului bi- letelorū de bancă române, suntemū constrinși a condiționā plata abonamentelorū în aurū, sēu în hārtiā cu adausulū agiului.

Domniū abonați noi suntū rugați a ne trāmite adresele D-lorū exactū arātāndu-ne și poșta ultimā.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Romānii, Tronulū și opiniunea publicā.

VI.

În ajunulū marelorū schimbări din întrulū monarchiei, pe la începutulū anului 1866, foile din Viena vorbindū de petițiunea „celorū 1493 bărbați romāni“ așternutā Tronului în țilele acele, făcūră trista constatare, cā dintre tōte țerile vas- tului imperiu habsburgicū numai Transilvaniei nu i-a fostū concesū a-și espune francū Monarchului opiniunile cu privire la măsurile estraordinare, ce le pusese în lucrare guvernulū. Pre cānd Croației i s'a rezervatū o „fōiā albā,“ pe care sē-și pōtā însemnā dorințele sale, Tran- silvania a fostū condamnatā la rolulū de privi- tōre mutā.

Trecuse aprōpe unū anū și jumētate dela conchiāmarea dietei feudale din Clușū, fără ca Tronulū sē fi pututū afla adevērata opiniune a Romānilorū în marea cestiune dela ordinea țilei. Dietā nu mai avēmū, națiunea romānā nu mai era nicāiri reprezentatā, cu tōte cā legile arde- lene de egalā îndreptārire naționalā erau încă în vigōre.

În împrejurările aceste fū înaintatā Tron- ului petițiunea celorū 1493. Maiestatea Sa rēs- punse deputatului, care i-o presentā: „Contezū „pe credința D-vōstrē și în viitorū, érā dorințele „și cererile D-vōstre le voiu luā în considerare.“

Petițiunea a fostū trimisā de cātrā cancela- ria cabinetului împērātescū la cancelaria transil- vanā regescā, ca sē-și dea opiniunea asupra ei. Cancelaria a retrimis'o cabinetului cu urmātōrea rezoluțiune: „Dupā ce regularea dreptului publicū alū Transilvaniei este rezervatā unei pertractāri deosebite, cancelaria crede, cā petițiunea sē rē- mână deocamdatā neresolvatā.“

Astfelū — ne spune cronica — s'a hotā- rītū sōrtea acelei petițiuni, care avea numai ca- racterulū unui actū eșitū din inițiativa unorū particulari. Regularea dreptului publicū alū Transilvaniei a fostū rezervatā dietei din Pesta și noi amū lāsātū sē trecā și acestū momentū de supremū pericolū, fără ca printr'o acțiune gene- ralā și energicā sē documentāmū înaintea Tronului și a monarchiei: cā nu numai cāteva sute sēu cāteva mii de bărbați, ci întregū popo- rulū romānū este profundū nemulțāmitū cu mer- sulū lucrurilorū și pretinde sē fie întreatū și

elū, cānd se tractēzā de sōrtea și de viitorulū Tran- silvaniei.

Cumcā, după ce ne era impusū pe terēmulū parlamentarū rolulū de privitori muți, nu trebuia sē ni-lū mai impunemū și noi de bunā voia, nefolosindu-ne în mēsurā și estinderea cuvenitā nici de dreptulū de petițiune la corōnā, acēsta rezultā chiar și din cuvintele, ce le-a pronunțatū nou numitulū comisarū regescū pentru Transil- vania, comitele Emanuilū Pechy, în ședința gu- vernialā la 8 Maiu 1867, cānd și-a înăugatū activitatea sa.

„Eu sēmțescū adēncū, — dise comisarulū regescū — și sciū, cātū de mare greutate pune Maiestatea Sa ces. reg. apostolicā pe liniștirea Transilvaniei...“

Nu urmā ōre din acēsta împrejurare de sine, cā în situațiunea periculōsā și amenințātore, în care ne aflāmū, era datorā nōstrā față cu Tronulū ca se probāmū, cā dorința sa de a ne vedē liniștiți nu se pōte împlinī, pe cātū timpū nu vorū fi luate în considerare dreptele nōstre cereri?

Nu este loculū aici de a esaminā cauzele, cari ni-au împiedecatū ca sē lucrāmū în deplinā solidaritate așa cum cereau interesele nōstre na- ționale.

Ajunge ca sē constatāmū defectele atitudinei nōstre, în urma căreia anū fostū și suntemū încă și ađi priviți ca unū poporū, care este mulțu- mitū și liniștitū cu sōrtea, ce i s'a creatū în acestū statū, puindu-se tōtā nemulțumirea și tōtā neliniștea numai și numai pe rēboșulū unorū par- ticulari, descriși ca nisce turburatori de profe- siune.

CRONICA POLITICĂ.

Din cānd în cāndū apare prin țiare cāte o disc- siune asupra înaintării Austro-Ungariei până la Salonicū. Țiarulū guvernului ungurescū „Pester Lloyd“ dela 18 Ianuaru n. vorbesce într'unū articolū despre mergerea Austriei spre Salonicū ca despre o poveste. Iatā ce mi- nunatū începe guvernamentalulū țiarū articolulū sēn:

„Încā odatā. Namū gānditū, cā în decursulū ace- stui deceniu va mai fi de lipsā, ca sē mai venimū odatā la vechea fabulā de mergerea Austro-Ungariei la Salo- nicū. De nenumērate ori s'a declaratū din partea cea mai autoritarā și în forma cea mai precisā, cā cercu- rile decisive nicī gāndū n'au la o astfelū de aventurā, și cā monarchia austro-ungurescā are probleme multū mai însemnate (Ungaria de a maghiarisa tōte naționali- țāțile nemaghiare cātū mai curēndū. — Red.) decātū de a scōte din posesiune pe unū vecinū, cu care are dorința și interesulū de a trăi în pace și în amicitīā. Și nu mai puținū ponderōsā decātū aceste declarațiuni oficiōse ni s'a părutū totdeuna și încă ni se pare opiniunea popo- rațiunii de dincolo și de dincōce de Laitha, cugetarea re- presentanțelorū poporului, cari sunt cu totulū în contra unorū întreprinderi în peninsula balcanicā și cari în tōte împrejurările ar fi destulū de tari pentru de a zādārnici acestū planū, cānd ar lua unū caracterū seriosū. În faptā despre înaintarea Austro-Ungariei cātrā Salonicū vorbescū numai dușmanii monarchiei nōstre, cari din cānd în cānd înoescū fabula spre a umplea Pōrta și pa- latulū Sultanului de neincredere cātrā Austro-Ungaria. Lucru destulū de ciudatū ca acēstā fabulā sē stea în legātūrā cu misiunea lui Hassan Fehmi pașa la Londra. Din Constantinopole se aduce scirea, cā Hassan Fehmi n'are numai misiunea ca sē facā o înțelegere cu Anglia asupra cestiunii egiptene, ci sē reclame și ajutorulū An- gliei pentru unele eventualități, pe care Pōrta le pri- vesce mai ca sigure. Ce basā au aceste eventualități, ne lāmurimū despre acēsta prin urmātōrele: Pōrta crede cā, reușindū Bismarck a învrājbi pe Anglia și pe Franța

și luāndū Anglia Egiptulū definitivū în stāpānire, Austro- Ungaria îndatā va merge până la Salonicū și Rusia în acelașū timpū va face unū asemenea pasū în Asia micā. Tōtā scirea acēsta pōrtā marca englesā și nu ne mirāmū cā „Daily News“ aflā îngrijirile Pōrții fundate și cā sgu- duirea cea mai de aprōpe politicā va avea astfelū de re- sultate. Noi din partea nōstrā astfelū de rezultate nicī nu le putemū privi ca fōrte probabile, dar nicī ca pro- babile și de aceea noi credēmū, cā Pōrta nu face bine, cānd face sē influințeze asupra decisiunilorū sale și asupra atitudinii sale îngrijirea de eventualități, care în sfera po- sibilitățilorū politice a unui viitorū calculabilū n'au ab- solutū nicī unū locū. Noi dorimū imputernicitului Sultanu- lui, Hassan Fehmi pașa, în misiunea sa sē rezultatele cele mai bune încātū privesce restituirea unei înțelegeri cu Anglia asupra cestiunii egiptene, dar cugetāmū, cā cu privire la unū planū agresivū alū Austro-Ungariei, spre a invoca ajutorulū Angliei n'ar avē lipsā sē se necājascā și tōtā truda în privința acēsta și-o ar putē cruța.“

Astfelū se pronunță fōia acēsta guvernamentalā. Nu scimū încātū pōte omulū pune prațū pe astfelū de declarațiuni oficiōse. Viitorulū celū mai de aprōpe ne va arāta, care fōie a spusū adevērulū, cea ungurescā sēu cea englesescā. De pregātitū trebue cā se pregātesce ceva în anulū acesta.

*

Omulū de incredere alū sultanului Hassan Fehmi pașa, care are dela stāpānulū sēu o misiune particularā la Londra, ajunse Duminecā în țiuā de botezū la loculū misiunii sale. După o depeșā a țiarului „Pol. Coresp.“, Hassan Fehmi pașa ar fi vorbitū cu Jules Ferry, ministru președinte alū Franței, între altele și despre depunerea Chedivului Tewfik pașa. Se adaugā, cā Pōrta are în per- spectivā candidatura lui Halim pașa pentru tronulū Egipt- ului și stāruesce pentru elū. Relativū la misiunea lui Hassan Fehmi pașa la Londra, dise unū corespondentū alū lui „Daily News“ din Constantinopole, cā elū are de a face unū arangementū relativū la Egiptā și de a pre- gāti Anglia pentru unele eventualități, care de presentū Pōrta le privesce ca apropiate în peninsula balcanicā. Pla- nulū atribuitū Angliei, de a cāștigā asupra marinei egiptene o influință decisivā, se realizēzā. După o scire din Cairo guvernulū egiptēnū a mai încetatū de a se mai opune la desființarea departamentului marinei. Sēnulū arsenalului, precum și navele de rēboiu egiptene din Alesandria și din portulū Said se vorū pune sub nemijlocita conducere a șefului pazei litorale, sub Maurice pașa, și corābiile ma- rinii egiptene comerciale din Suez și din Marea roșā se vorū pune sub conducerea directorului generalū alū va- selorū postale ale Chedivului, Halton bei. Amēndoi acești domni, Maurice și Halton suntū Englezī.

SCRILE ȚILEI.

„Pester Lloyd“ comunicāndū scirea, cā „Reuni- nea Ceangāilorū“ a declaratū „Societāții St. Lodislaw, cā i va pune la dispozițiune 4000 fl. „cu scopū de a impedece desnaționalisarea Ceangāilorū din Moldova și Valahia,“ adaugā: „Guvernulū romānū a interđisū Ceangāilorū instrucțiunea în limba maghiarā. Propoganda din Roma însă trimite, în locū de 6 preoți unguresci și 6 italienesci, 12 preoți italienesci în aceste comune întemeiate de regi unguresci, așa cā preoții facū fōrte puținū sēu chiar nimicū pentru Ungurii din Valahia. „Societa- tea St. Ladislaw“ va ruga consulatele din România, sē lucreze într'acolo, ca în astfelū de comune, unde suntū Ungurii în majoritate, sē se instaleze preoți unguresci. Ea se va pune în înțelere și cu Propaganda, spre a se pune capētū rēului amintitū.“

Mare neadevērū spune „Pester Lloyd,“ cānd dise cā guvernulū romānū a interđisū Ceangāilorū instrucțiunea în limba maghiarā. Scōlele naționalitățilorū se bucurā de cea mai mare libertate și limba romānā se propune ca limba germanā în scōlele unguresci. Înzadarū cautā Maghiarii sē-și justifice intoleranța lorū.

—0—

O telegramā din Clușiu comunicā fōiei „Pester Lloyd,“ cā revisiundu-se starea averji desființatei socie-

tăți »Julia« s'ar fi constatată lipsa a 40 de opuri din bibliotecă. Mai departe s'ar fi aflat, că mai multe foi din jurnalul cassei au fost rupte și nimicite, și acesta »stă în legătură cu purtarea dușmană statului a reuniunii.«

Nu cumva se caută nodul în papură, ca să se confisce averea societății pe sâma Ungurilor?

—0—

Ni se scriu următoarele din Cetatea de Baltă:

»Reprezentanța bisericii gr. cath. a Cetății de Baltă, aduce la cunoștința Onoratului public, că Maiestatea Sa prea grațiosul nostru monarchă a oferit pe sâma ridicării turnului bisericii un ajutor de 100 fl. v. a. din caseta-I proprii. Pentru acest grațios subsidiu, din partea numitei reprezentanțe I se aduce mulțămînt profundă, urându-I ca atotputintele Dumneșeu să-Lă țină — împreună cu augusta-I familie — mulți ani, în deplină sănătate.« Tenea Tietcu curatorul suprem bisericesc.

—0—

Sâmbătă în 17 Ianuarie s'a promovată la gradul de doctor în drept din partea Universității din Budapesta d. Demetriu Popp din Bobohalma. D. Popp încă e unul dintre tinerii români, cari la universitate au de a se lupta cu îndoițe greutăți: cu ale studiului și mai ales cu ale limbei. Acum după ce dînsul și-a vădit strădaniile încoronate, felicitându-l îi dorim succes strălucit și în viața practică, spre binele Românilor.

—0—

Reuniunea meseriașilor din Seliște voră da în seara de 12/24 Ianuarie un bal în casele d-lui Dumitru N. Popa. La 12 ore va fi masa comună. Venitul curat e destinat în favorul reuniunii. Intrarea de persoană 1 fl. Suprasolvirile se voră chita cu mulțămînt pe cale țiaristică. Inceputul la 7 ore seara.

—0—

Precum se vorbește, »Societatea filarmonică« de aci a invitat pe renumitul virtuos în piano comitele Geza Zichy, să dea un concert în Brașov, procurându publicului de aci plăcerea de a gusta arta, precum a procurat-o mai multor orașe din monarhia. Renumitul artist se ție că a primit invitația. Acest concert, la care concertistul va trimite pe cheltuiala sa propriul său pian din fabrica Bösendorf, se va da în a doua jumătate a lunii Februarie și jumătate din venit este destinat deja fondului de pensie al căpelei orașenești de aci, ăr cealaltă jumătate se va întrebuința de concertist spre un scop comun.

—0—

Planurile pentru regularea Porților de feră s'au trimis de către guvernul unguresc ministerului austriac. Se așteptă în curînd răspunsul acestuia.

—0—

Tribunalul din Galați a declarat falită cassa fraților Caravia, care a încetat plățile din pricina perderilor considerabile cauzate de falimentul cassei Spartali din Londra.

—0—

»Pol. Corr.« află din Varșovia, că autoritățile ruse au primit ordin să împedeze pelerinajul populației polone la Velehrad pentru serbarea lui Metodiu.

—0—

După datele de până acum, numărul morților și răniților din cauza cutremurului din Spania sudică trece peste 2000, au fost distruse 8000 de case, au perit peste 10,000 de vite și peste 40,000 este numărul nenorociților, cari au rămas fără pâine și fără adăpost, în mijlocul unei erii aspre.

CORRESPONDENȚA PARTICULARĂ A »GAZ. TRANS.«

Lipsca, 15 Ianuarie n. 1885.

Azi e o lună de zile, de când principelui Bismarck i s'a refuzat, din partea majorității Reichstagului german, cererea sa pentru înființarea unui alu treilea post de director în ministerul politice externe cu lăfă de 20,000 mărci. Încă de pe la sfîrșitul alegerilor a ție marele cancelar vădînd că nu va avea majoritatea în parlament: »Mie nu mi-a impus Europa întregă, necum să-mi impună Reichstagul.«

Centru cu ultramontanii, cari reprezintă interesele papii, liberii-cugetători și sociali-democrați, cari nu sunt mulțămînt cu starea socială de azi, precum și »elementul străin« — așa a botezat Bismarck pe Danezi, Poloni, Francesi, etc. — formeză opozițiunea și sunt în majoritate. Cu liberii-cugetători Bismarck nu se pôte împăca cu nici un preț, pentru că ei sunt după părerea sa republicani și inimizii imperiului. Cu Centrul resp. papa nici gând să n'are să facă un compromis, și dacă s'ar arată mai afabilă către ultramontanii, diplomații din Vatican ară crede, că se pörtă altfel, fiindcă fără Centru nu pôte face nimic în Reichstag. Ce face der Bismarck? Elu le ție politicosu Catholicilor: »In Germania domnesc împăratul, nu vom suferi nici odată domnia Romei, de aceea, Catholicilor, uniți-vă cu noi, voi nu bătuciți

statul, ci aceea ce bătuciți voi e pămîntul comun, pe cari stăm amîndoi — statul și biserica.« Față cu sociali-democrați se arată bine-voitor, ba i-a considerat chiar ca un element folositor, der îi pare rău că n'are o provincie, să li-o pună la dispoziție și să vadă, cum o ară administra. Aceste 3 partide: ultramontanii, liberii-cugetători și sociali-democrați au declarat încă la inceputul Reichstagului, că »nici lor nu le pasă de politica lui Bismarck« și au așteptat țiu, în care să-i dovedescă că nu e totdeauna așa de mare și puternic, precum se crede.

În 15 Decembrie 1884 a sosit momentul așteptat, majoritatea din parlament a respins cererea principelui Bismarck. Acest fapt a produs mare mișcare în imperiu. »De mult timp — ție un țiar guvernamental — nu s'a ivit o mișcare așa de mare în popor. Causa e, că orizontul vederilor lui s'au mărit de când cu politica colonială, meritele cancelarului sunt de deplină cunoscute poporului, care nu se așteptă la un act de răspuns din partea Reichstagului. Votul de neîncredere dat lui Bismarck a atins cîrdele cele mai fine ale simțului național german.« Adrese peste adrese din diferite țări ale Germaniei cu mii de subscrieri se grăbiră a aduce la cunoștința cancelarului încrederea acelor cetățeni, cari nu împărtășesc vederile majorității din parlament. Căți-va comercianți din Hamburg oferiră principelui o sumă întreită și alu doilea primar din Lipsca a luat inițiativa la formarea unui fond »Bismarck« pentru casuri de grea cercare.

Pressa guvernamentală înfruntîndu opozițiunea descrie cu colorii vii neplăcuta situație a principelui Bismarck: »A fost o crâncenă lovitură — ție un țiar guvern. — ce i s'a dat prin concludul din 15 Dec. a. t. binemeritatului cancelar și prin urmare întregii națiuni germane, a fost un atac asupra simțului german. Pe fiecare cetățen adevărat trebuie să-l scuture frigurile, când se gîndesce, în mâinile căroră omeni se află acum fericirea și nefericirea națiunii germane, der bun e D-șeu, să avem încredere în viitor, căci simburile sănătoș încă n'a dispărut din poporul german; principele Bismarck va triumfa, căci altădată va avea în jurul eroice sale figură altă reprezentanță mai onorifică, mai respectabilă și mai înțeleptă.« — De altă parte pressa opozițională caută a se susține în dreptul său imputîndu celei guvernamentale »servilism« și numind pe cei ce au subscriș adresele către Bismarck sclavi, cărpaci fricoși, fără nici o libertate în convingerile lor.

Acastă mișcare țiaristică s'a strecurat și în popor. Să fi vădit pe lucrătorii numeroși din Lipsca, cum săltau de bucurie, că a triumfat în dieta țerii opozițiunea. Ei facu mai cu toții parte din partida sociala democratică și au întruniri lor publice. În aceste întruniri, cari se țin sub priveghierea poliției, își exprimă nemulțămirea față cu starea socială de azi și dau cu socoteala, cum s'ar putea face o reformă folositoare. Nu arareori, când degenerăz câte un vorbitor în espunerea ideilor sale, comisarul de poliție închide conferința și sutele de sociali-democrați părăsesc sala cîrtind asupra poliției. Imi aduc aminte, pe la sfîrșitul lui Octomvre, când erau alegerile pentru Reichstag, fiind închisă prin poliție o astfel de conferință, socialiștii de necaz alarmară stradele Lipscei strigînd: »Hoch Bebel!« candidatul lor și conducătorul de azi alu partidei social-democratice în Reichstagul german. Mulți dintre ei se cred îndreptățit a avea vederi corecte despre situațiunea politică a Germaniei, laudă pe Bismarck pentru politica esternă, pentru politica colonială, der desaprôbă cu totu politica lui internă afirmînd, că elu nu se gîndesce de loc la viitorul și fericirea poporului german. Unu neguțător de porci susținea, că Bismarck a interțis importul de porci din America din interes propriu, adecă ca să-i mîrgă lui mai bine!

De altmîntrelea sociali-democrați sunt bun creștini, își implinesc datorințele creștinesc cu conștiențiositate, bisericile protestante sunt Dumineca și sîrbătorea totdeunn pline, și dacă încep a-și mai perde religiositatea lor, din iubirea către biserică, acesta este de a se atribui încâtva și preoților resp. păstorilor lor. Ce-i drept acestia sunt bărnați culți, bine pregătiți pentru chiamarea lor, când nu trecu marginile cercului lor de activitate. Nimeni nu pôte d. e. desaproba procedura păstorilor, cari au interealat în predicele lor din luna trecută câteva cuvinte despre anarchiștii judecați la tribunalul de aci. A fost consultu chiar să descrie cu colorii întunecate înaintea credincioșilor mijlocele înfiorătoare, de cari se folosesc aceștia pentru realizarea scopurilor lor, și să combată cu argumente morale creștinesc faptele lor; dar n'a fost și nu e consultu a apără său a combate de pe amvon vederile politice a diferitelor partide din Reichstag. Unu păstor a desaprobat în predica sa din țiu dinteu de Crăciun purtarea opozițiunii, care a refuzat principelui Bismarck cele 20,000 de mărci. Ce are de a face opozițiunea din Reichstag cu principiile morale, ce are să se profeseze păstorul de pe amvon? Ore unu deputat,

care face parte din opozițiune în dieta vre-unei țeri, nu pôte fi creștin totu așa, decă nu mai bun ca cel din partida guvernamentală? Ba da, căți omeni, iubitori de biserică, dar cu vederi contrare vederilor păstorului n'au simțit un resens în inima lor, când l'au auzit pe acesta apărîndu cestiuni politice de pe amvon!

Mișcarea produsă prin concludul din 15 Decembrie a. tr. a străbătut astfel tôte păturile sociale, căci dela lucrătorul cu țiu și până la domni cei mari, totu insul e mai multu său mai puțin conșciu de datorințele și drepturile lui ca cetățen german. Când cu ocaziunea alegerilor n'au fost dători de tonu »banii« ca la noi în »modernul« (!) stat unguresc, vestit în lumea mare pentru frumosul său liberalism (!), ci convingerea propriă îndemna pe alegătorul german a vota pro său contra guvernului. Aici n'a întrebuințat cancelarul german »forța majoră«, ca să se formeze cu de-a sila o majoritate în parlament, der Bismarck a făcutu pôte mai multu »bine« pentru Germania, ca Tisza »rău« pentru statul unguresc. Germanul e conșciu de datorința lui și desi peste ție asudă muncind prin fabrică, seara când a isprăvit de lucru, abia apucă să citească vre-unu țiar, ca să vadă ce mai e nou. Și când se aduce vre-o lege în Reichstag, său vre-unu concludu mai esențial elu nu întârziă a-și exprima pe cale legală consimțimîntul său neconsimțimîntul său.

În genere țis, mișcarea, ce o produce vre-unu concludu adus de ministru său de parlament într'unu stat, încă e unu barometru, cu care se măsura maturitatea politică a cetățenilor din statul respectiv: cu câtu este mai generală această mișcare, cu câtu, va să ție, iau parte mai mulți cetățeni la viața politică a statului, cu atât se ție despre ei, că sunt mai maturi pentru constituțiune, că știu a-și implini datorințele folosindu-se de drepturile lor; cu câtu e mai generală mișcarea, ce o produce unu eveniment »național« în sinul unei națiuni, cu atât se ție despre națiunea respectivă că este mai pîtrunsă, mai conșcia de ființa ei!

Și dacă germanul guvernamental din Germania protesteză contra majorității Reichstagului, pentru că n'a voit să-i dea lui Bismarck 20,000 mărci, ce să facem ore noi, când Ungurii, cei mai »liberali« (!) omeni din lume, ne nimicesc instituțiunile de cultură națională, căutîndu să ne maghiarizeze cu forța?!....

Dar, dacă Bismarck va avea pôte parte să vadă în jurul său reprezentanți mai înțelepți, ca cei de azi, pôte fi sigur D-r. Haller din Cluj (ce comparație?!) că nu-i va face D-șeu parte să vadă în jurul său nici pui de »Român maghiarizat«, căci Românul ține minte și știe, că pentru elu Ungurul de azi, adecă celu ce vrea să-l maghiarizeze, e sare în ochi! Dacă unii dintre Germani în supărarea lor provenită din concludul din 15 Decembrie 1884 a Reichstagului german se mîngăie, că simburile sănătoș n'a dispărut încă din poporul german, avem și noi dreptul să trăim cu încredere în viitor, căci simburile sănătoș încă n'a dispărut din poporul român, ci e în stare a da peptu atacurilor, ce se facu asupra bisericii și națiunii sale!!

V.

Brașov, 7 (20) Ianuarie.

(Epilogu la tragi-comedia națională.....) Bunul cetitor de bună sêmă nu ne va lua în nume de rău, că revenim încă odată și pentru ultima oră la producțiunea din seara anului nou. Nu voim să lăudăm nici să criticăm pe nimeni, dintre cei ce au compus și au executat acea operă tragi-comică scrisă în versuri și în prosă. Dorim numai a constata, pe lângă multele perderi și regresuri, mai ales materiale, ce trebuie să le însemnăm în revistele noastre țilnice, și unu progres în limba noastră românească, care în împrejurările actuale este de mare preț pentru noi.

Dacă cultura unei națiuni se judecă după gradul în care este cultivată limba ei, atunci producțiunea din seara anului nou ne dovedesce, că și noi ne numărăm între națiunile cu aspirațiuni de cultură și că tînera noastră generațiune știe să prețuiască frumșea și dulceta limbei materne și știe să se folosească de tesaurile neprețuite ale literaturii noastre populare cu succes.

Pe dată ce am gustat din limpedele și întăritorul isvoru alu limbei naționale, ne cuprinde un dor țanic și o nespuse sete de a sorbi mereu din elu. Limba ni se deslăgă și spiritul înăscut Românului scapă din cătuși la larg și astfel începem să simțim într'adeveru că viețuim cu inima și cu mintea în dumneșca atmosferă a frumosului graiu românesc.

Unu astfel de sentimentu ne cuprinde de câte ori ni se dă ocaziune de a lua parte la câte o producțiune, în care limba noastră se desfășură în tôte frumșea ei.

Momentele plăcute din seara anului nou avem să le mulțămim fărăndoială în primul rîndu zelosului profesor A. Barseanu, căruia se datoresce întreaga compozițiune și arangiarea tragi-comediei locale naționale. D. Barseanu ne-a dovedit însă că are și multu talentu

de scenă. Densulă a și fostă foarte bine sprijinită de ceilalți cari au concursul la această serată. În scena »studentii unguri și opinea română» am admirat atitudinea celor ce sciau să dea așa de bine din pinteni, în tactul patriotic; în scenele »Reuniunea de cântări și intrunirile literare» am fost încântați de vioiciunea jocului. În »Culiță pantofarul» am descoperit cu mare plăcere o putere nouă foarte prețioasă, care promite încă mult. Cupleturile au fost bine executate și muzica lui Cobzărescu nu-ți sparge nici decum urechile. Anul vechiu (d. adv. Pușcariu) s'a prezentat într'un costum regal impunător și și-a spus prologul, dela început și până la sfârșit, cu multă seriozitate și gravitate.

Dar am știut că nu vom critica. Am trebuit să spunem însă cel puțin atât, pentru ca să justificăm concluziunea ce voim s'o tragem din petrecerea memorată.

Ceea ce este frumos și folositor place în totdeauna și încă cu atât mai mult cu cât se repetă mai des. Un început așa de frumos ar fi păcat să nu se continue, mai cu seamă că publicul din Brașov rareori are fericirea de a asista la producții de scenă în frumoasa noastră limbă. Dorim ca inițiatorii petrecerii din seara anului nou să ne dea mai adeseori ocaziune de a simți această plăcere.

Cât pentru modul și mijloacele de a face aceasta, densii vor ști mai bine cum să aranjeze lucrul. Îi asigurăm numai, că întregul publicul nostru este în mare așteptare.

X.

Din parlamentul român.

(Urmare din discursul episcopului Melhisedec.)

Acum se vedeți D-văstră, D. Mărzescu a fost foarte bine preparat pentru luptă în contra clerului nostru, în contra Sinodului, a voit să ne facă și papistași, pentru că a găsit în scrierile noastre, în ale mele mai cu seamă, a găsit și idei care se găsesc și în scrierile catolice papiste și acesta m'a mirat și m'a făcut și mai atent. Să vedem dacă eu am răstăcit de la ortodoxia sau D-lui? Apoi noi nu suntem dogmaticesce mai în totul egal ca catolicii apusenți? Și noi suntem catolici. Noi mărturisim în simbolul credinței: „in mian agian catolikin ke apostolikin ecclisian, care vrea să dăcă: »Intru una sântă, catolică și apostolică biserică.» Noi suntem catolici, pentru ce? Pentru că avem în genere aceeași credință ca și ei, toate dogmele noastre, cari sunt fundamentul religiei, ne sunt comune. Amendouă bisericile au același început. Noi suntem catolici răsăriteni, iar ei catolici apusenți. Biserica noastră a răsăritului se chiamă ast-fel pentru că a eșit din răsărit; acolo s'a format mai întâi mica bisericuță creștină din Palastina; de acolo apoi s'a întins și la Roma și s'a format marea biserică romană; de aceea biserică noastră seamănă în multe cu cea apusană. Așa dar ce te miră pe D-ta că poți să fie acelși idei și la noi ca și la densii? Apoi se poate mira cine-va că de ce facem cruce când fac și catolicii apusenți? De ce avem icone când au și ei? De ce avem cruce în biserică când au și ei; că avem și noi icone în biserică și moște de ale sântilor, precum au și ei? Nu e de mirare dar că poți cine-va găsi unora acelși cuvinte la clerul de la apus ca și la cel de la răsărit; deosebirea cea mare între ei și noi este, căci se deosebesc de noi mai mult în forma administrației exterioare. Ei au în fruntea bisericii lor un monarh absolut, un papă, carele resumă în sine totă autoritatea biserică. Răsăritul a combătut de a purura această sistemă, și în locul papei a pus autoritatea colectivă, cea sinodală. De aceea la noi s'a format nota calificativă a bisericii noastre de »sobornicescă.» Noi și Slavii dăcem: »Una sântă, sobornicescă și apostolică biserică.» Am avut puține de spus asupra subiectului acesta ca să răspund d-lui Mărzescu.

D-lor, D. Mărzescu m'a acusat și pe mine personal, că sunt dușman al liberei cugetări și v'a citat un pasagi din scrierea mea despre papism. Îmi pare rău că nu va citat multe alte pasaje, ci a ales numai câte-va să vă citească, cari i-au convenit, adică cele două cuvinte, cum a spus P. S. S. Mitropolitul Moldovei, două cuvinte ca să potă spândura pe cineva! Să îi spun, d-le Mărzescu, profesiunea mea de credință: eu cred că ori ce om, care nu face usă de cugetarea sa, nu este om și jelesce pe acela, care n'a ajuns să cugete; și ca să cugete cineva trebuie să aibă libertatea gândirii sale, libertatea cugetării sale, care este nedeslipită de omul cult și pe care nu o voi contesta nimănui. (Aplause). Dar vă voi spune, că acei cari se numesc liberi-cugetători prin vorbe, după principiile evanghelice sunt robi, și totu astfel dăce și Christosul pentru omni vițioși: voi vă credeți liberi, dar voi sunteți robi; căci pe câtă vreme omul este rob vițului și păcatului, este el însuși rob. (Aplause).

Acum, d-lor, trecu la altă ordine de lucruri. D. Mărzescu ne-a acusat de papisti, ba încă a scris și o broșură în această chestiune, asupra căreia trebuie să dau lămuriri. Am spus că prefacerea acesta mare, care s'a făcut în sorta României, a întors ochii tuturor asupra noastră și fiecare a vrut să profite, să pue mâna pe câte ceva; și vă voi cită un fapt. Voi aduce un exemplu: societatea iesuitorilor — se nu credeți că vorbesc din dușmănie în contra bisericii române catolice, respectiv aceea biserică care reprezintă religiunea multor națiuni mari și chiar vechi prietene neamului nostru; și totdeauna a fost în țera noastră această opinie, așa pută dovedi cu istoria în mână. Eu însă vor-

besc acum numai de societatea iesuitorilor. Acesta nu face pe lume numai creștini. Ei nu sunt simpli apostoli ai lui Christos, ei fac și un apostolat diplomatic și politic, și încă o diplomație mare universală. Ei au agenții lor, precum și tendințele lor în toate părțile lumii. Apostolatul lor este amestecat cu interese politice; ori unde vedă că interesele lor îi reclamă trimite mai întâi agenții lor și apoi încetul cu încetul introduc și politica. Iată ce a făcut pe biserică ortodoxă, iată ce a făcut și pe poporele celelalte orientale și ortodoxe, și armene, și nestoriene, haldee, etc., să se găsesc în rebelie neconținută cu biserică papală; așa au făcut și strămoșii noștri. Așa fac astăzi chiar națiunile și guvernele catolice; se tem de iesuitorii, îi urmăresc, îi persecută, îi alungă din țările lor; dar unde au interese politice îi caută, îi aduc, îi protejă, îi pun înainte, ca pe urma lor să potă stăbăte și politica. D-lor, am aci o scriere a propagandei iesuitorice și sunt multe de acestea în țera. Ne face istoria noastră după cum o fac iesuitorii — istoria totdeauna ei o falsifică după cum le vine la socoteală — de aceea vă spun când veți citi lucrări istorice făcute de ei să nu prea le dați credință. Eu m'am ocupat mult cu aceste lucrări eșite din condeiul propagandei iesuitorice și știu ce credință se pune pe ele când ei, de exemplu, dăcă țera noastră a fost papistă, toate sunt false. Ei spun că la noi este un cler ignorant cu totul, nisece episcopii stricați și ignoranți aserviți guvernului, care face cu ei ce vrea; că boerimea, partea intelectuală a țerei este indiferentă cu totul pentru religie; că ne-am dat instituții liberale cari sunt foarte în defavoarea bisericii noastre, și favorabile pentru activitatea lor. Ei, cu Constituțiunea noastră în mână, potă lucra în totă libertatea.

Așa dar, D-lor, vedeți că ne-a acusat d. Mărzescu că suntem în contra libertăților și în contra conștiinței. Ei bine, tendințele acestea ale iesuitorilor, declarate de ei față, în public, prin presă, într'o limbă universală, precum este cea franceză, ne-au pus pe noi episcopii în mare impas. Am știut noi între noi: Apoi bine, Sinodul nostru, colectivitatea înaltului nostru cler, când vedem asemenea tendințe, ce facem noi? Căci de cine se ne temem în țera noastră, între Români, între frații noștri, între creștinii ortodoci din neam, de când există poporul român? Ia să arătam, să facem istoricul lucrului acestuia și a tendințelor cari se manifestă cu atăta siguranță de cătră adversarii de marte ai credințelor noastre religioase și naționale. Am făcut-o și am citit-o în Sinod. Nu am atacat pe nimeni, am arătat cauzele, am făcut istoricul cum ne-a persecutat de-a purura și urmărit în curgerea veacurilor iesuitorismul ca se ne cucerescă și cum noi trebuie să ne păzim de densii. Tot-d-o-dată a mai eșit din Sinod și altă lucrare, o enciclică; dar voi vorbi de densa la urmă.

D. Mărzescu a eșit la luptă cu Sinodul și ne-a luat în ris și a spus că am sloboțit bălauri în țera, și a venit d-lui și a ridicat totă biserică noastră, tot organismul nostru. Acesta a plăcut iesuitorilor, căci scopul lor este să batjocurescă biserică noastră ca să eșă biserică lor frumoasă și dragălaşe.

Misiunii iesuitorilor din Iași nu i-a plăcut aceea scriere din partea Sinodului »Despre papism», și mi-a adresat chiar mie o scrisoare în care mi silea să intru cu ei pe față în polemică, să discutăm, să arătam temerul pentru ce biserică noastră este mai bună și preferabilă de câtă a lor. Se înțelege că eu nu am voit să intru în polemică; seiu asemenea pozitiv, că ei au tocmiț pe un învățat din Austria ca să răspundă și să facă istoricul papismului în România cum le place lor. I-a trimis acelui D. broșura sinodală despre papism, dar tot-odată i-a trimis și broșura d-lui Mărzescu cea cu bălauri ca material la teza iesuitorice. Nu dăcă d. Mărzescu ar fi lucrând în unire, în înțelegere cu iesuitorii; dar cum se esplică coincidența această, că ideile d-lui Mărzescu au plăcut iesuitorilor și vor să le utilizeze în contra bisericii noastre? Lucru este foarte simplu de înțeles. Când vine o autoritate ca d. Mărzescu, profesor de universitate, fost ministru și viitor ministru, și spune că nu avem biserică, ci numai un cler și popor abrutisat și ignorant și o aglomerațiune de superstiții băbești, se înțelege că această declarație a plăcut foarte iesuitorilor, căci a certificat dăcerile lor. Acesta este d-lor senatori, casul cu broșura papismului.

Iesuitorismul nu potă suferi Sinodul, l'a desființat peste tot locul, adică acolo unde creștinii ortodoci de nevoe au fost siliți a se uni cu biserică Romei. Acesta pentru ca să nu fie nici o putere de control local asupra lor, afară de Papa, care trăiesce la Roma. Vă asigur d-lor senatori, că iesuitorii lucră pe toate căile ca să compromită Sinodul nostru și să-l distrugă. Să nu credeți că eu fac halimale, inventez lucruri neexistende. Cine știe să urmărescă cunoșce faptele lor. Sinodul nostru este ținta lor în care ei își exercită armele lor.

Vă spun, d-lor, că în țera noastră sunt mulți factori oculti, cari tind la alte scopuri, er nu la prosperarea țerei și a națiunii noastre, și toți au biserică noastră de țintă, având întru-ansa cu noroi și cu bombe infernale, ca să o festelească și să o dărâme.

S'au vădit la Romanii venetici străini, Leși, Jidani, cari cine știe ce vor; mai sunt între ei și nisece funcționari nemți dela drumurile de feră, șefi de gări, etc. Ei s'adună noptea într'o casă, nu știu ce vor să facă, dar ceea ce știu este că își făcuse și un jurnal, în care n'au găsit nimic altă mai bună de a face decât să insulte biserică și legea noastră, credința noastră strămoșescă! Eu înțeleg Români să-i iubescă țera lor, să se adune, să se slătuască și noptea și ziua ca să facă ceva bun pentru țera lor. Dar ce folos potă să tragă țera dela nisece vagabonți străini, cari vin și promiț cavalerii dela împărătesa Erusalimului; căci am vădit pe la tinerii din Roman, cavalerii dela împărătesa Erusalimului. Eu m'am mirat și m'am indignat de unii profesori, cărora li se plătesce, ca să pregătescă, să lu-

mineze tinerețea pentru viitor, să deaștepte în ei sentimente nobile de iubire de țera, de nația lor, să-i pregătescă la datorile lor viitoare, morale și speciale. Ei însă se adună noptea cu străinii venetici cari n'au patriă și cari cutreeră țările ca să potă trăi pe spinarea altora! (Aplause.) Eu m'am indignat grozav, (Aplause) și am venit în Sinod ca păstor al bisericii ca să ceră măsură contra dracilor de noptă, că de cei de și mai lesne se potă cineva apăra. (Risete.) Am venit în Sinod și am spus, iată cum sunt lucrurile, și am cerut sfat. Și mai cu seamă că tot pe atunci era o mișcare în cler să facă congrese ca să silăscă pe guvern a le îmbunătăți pozițiunea și a se învoi preoților de mir să se mai însore și a doua oră, etc. Și-au ales loc chiar în eparhia mea să se adune acel congres. Ei bine, pe mine m'a supărat aceasta, am îndemnat pe preoți a nu asculta insinuările dușmane, să aibă răbdare, căci toți se interesează de sorta lor, dar ei trebuie să fie oameni cu minte. Ei bine, noi am hotărât în Sinod să facem o sfătuire preoților foarte cuviincioasă, să le arătam lucrurile cele adevărate, să nu plece auzul la toate duhurile, căci sunți și duhuri necurate. Așa am făcut o circulară, la a cărei citire și votare în Sinod a asistat și ministrul nostru de culte. Ei! Cum a eșit aceea circulară sinodală în publicitate, D. Mărzescu s'a agățat de densa! »Iată altă doilea bălaur care a eșit din Sinod,» a strigat d-lui și ne-a batjocorit prin broșura D-sale cum i-a plăcut. Noi credeam și atunci și credem și acum că ne-am făcut datoria. Iată d-lor, că v'am spus de mișcarea preoțescă. Voi lăsa pe iesuitorii la o parte; voi spune eu la vreme în Sinod semnele adevărate despre lucrările iesuitorilor în țera noastră, și ce trebuie să facem pentru ca să nu cadă biserică ortodoxă română în ghiarele lor. (Va urmă).

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. al »Gaz. Trans.»)

Pesta, 21 Ianuanu. — În hotelul »Paris» un călător și-a împușcat er noptă pe amanta sa cu care sosise aci, apoi își dete două glonțe asupra sa însuși. Tânerul om încă fiind în viață dete ca motiv al acestui act chiar dorința iubitei sale.

Berlin, 21 Ianuanu. — Impăratul fiind răcit a trebuit să părăscă er patul. Balul dela operă s'a amânat pe ziua de 30 Ianuanu n.

Mannheim, 21 Ianuanu. — S'a constatat că calfa de măsură arestată er în Hochheim are pe palmă o rană de tăietură, și că acum opt zile s'a aflat în Frankfurt. Semnalmentele consună cu descrierea personală, comunicată poliției criminale din Frankfurt, a bănuțului ucigaș al consilierului polițienesc Rumpff.

Viena, 21 Ianuanu. — Impărătesa a plecat er seră la Miramare. Impăratul a însoțit-o la gară.

Insciințare.

P. T. DD. cari au răspuns preșul pentru »Învățământul intuitiv» sunt rugați a fi cu răbdare. Opul, din lipsa numărului neîndestulitor de prenumerați, s'a pus sub tipar numai în zilele acestea, și în prevederea lucrului îngrădit la tipografie numai prin lina lui Marte se va pută termina. Prenumeratiuni se mai primesc totu cu 1 fl. v. a.; iar după eșirea de sub tipar cartea pentru reprenumeranți va costa 1 fl. 50 cr. Gherla 3/15 Ianuarie 1885.

V. Gr. Borgovanu. m. p.
profesor.

DIVERSE.

Sfârșitul lumii. — Celu ce are ban să se grăbescă ai cheltui folosindu-se de avuția lui. Celu ce n'are să se împrumute, er celu ce are datorii vechi, să facă câtu mai curând alte noi și să promiță creditorilor lui cu jurământ că le va plăti pe toate împreună cu dobândă de 150 la sută la 1 Ianuanu 1887. Poate să facă acest jurământ cu conștiință curată, căci nu va avea să implinescă făgăduiala lui, fiindcă în anul viitor 1886 va peri lumea. Despre acesta nu incăpe nici o îndoială căci așa se citește în cartea lui Nostradamus, celu mai învățat dintre învățați cari prorocesc peira lumii prin următoarele cuvinte: »Când sfântul George răstignesc pe Cristu, când sfântul Marcu îl reînviază și când sfântul Ionu îl va purta, atunci a sunat ultima oră a lumii.» Acesta va să dăcă: finele lumii se va întâmpla când Vinerea mare va cădea la 23 Aprilie (Sf. George,) Pascele la 25 Aprilie (Ev. Sf. Marcu) și Jouia verde la 24 Iuniu (Sf. Ionu.) Tote acestea se întâmplă la anul 1886. — Spre mângăierea noastră, nu se potrivește cu calendarul nostru.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu

Cursul la bursa de Viena

din 20 Ianuarie st. n. 1885.

Table with financial data for the Vienna stock exchange, including interest rates and bond prices.

Bursa de Bucuresti.

Cota oficiala dela 6 Ianuarie st. v. 1884.

Table with financial data for the Bucharest stock exchange, listing various securities and their prices.

Cursulu pietei Braşovă

din 21 Ianuarie st. n. 1885.

Table with market data for Braşov, showing exchange rates for various currencies and commodities.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ se potă cumpăra în tutunge-ria lui Gross (în casa prefecturei.)

Minunea industriei.

Numai fl. 3.75

costă la mine de ađi încolo o escelentă, regulată și de sine luminătoare

Pendulă cu bătaie

bate orele întregi și jumătățile de ore, cu 2 punți bronzăți, în pervasă de nucă luxosă, foarte fină poleită, cibucită, cu tablă arătătoare prea frumoasă, care este împreună cu masa de luminată brevetată și luminează noaptea de sine, așa că se poate îndată vedea la căe ciasur și e fără de a mai aprinde luminarea. Pentru puterea de luminată

garanteză pe 10 ani în scris

toemai precum garanteză pentru buna îmblare a ciasului. Eu sunt unicul inventător al acestor ciasornice și le vëndu numai de aceea așa de efitin, pentru că am vre-o 1300 bucăți în deposit și am lipsă de ban gata. Ciasornicele aceste au costat înaintea cu 3 luni încă întreit de-cum costă ađi Fiecare ciasornic e provădit cu patentă. Pachetarea se face în lăđi. Ciasornicele comandate se espedeză de 3 ori pe și prin remburse séu plătind înaintea. A se comanda la

I. H. Rabinovics

Fabrica pendulelor luminătoare WIEN. Leopoldstadt, Schiffamtsgasse Nr. 20.

De observat.

Epilepsia.

Cei ce suferă de spasuri, de cărcei și de nervi găsesă ajutoru siguru prin metoda mea. Onorariile se dau după ce se voră observa succese. S'au vindecat sute de ómení.

Prof. Dr. Albert,

distinsu, pentru deosebitele succese, de cătră societatea științifică francesă cu marea medaliă de aură cl. I.

6. Place du Frône, PARIS.

Bóle secrete

le vindecă pe basa celei mai nouă constatări ale științei, chiar și casu- rile cele mai desperate fără ca cineva să fie împiedecat delu lucrul séu. Asemenea vindecă urmările rele ale păcatelor tinereței (onania), slă- biciune de nervi și impotența. Mare discrețiune. Ne rugămă pentru descrierea completă a bólei.

Dr. Bella,

memburu alu mai multoră societăți științifice etc. 6. Place de la Nation, 6. — PARIS.

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a călei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for various routes including Predeal-Budapest, Teiuș-Arad-Budapest, and Budapest-Arad-Teiuș, listing train types and times.

Nota: Órele de nópte suntă cele dintre liniile gróse

Tipografia ALEXI, Braşov.